

Speciale cel nodig voor kinderen

Een minderjarige kruimeldief wordt nu in dezelfde sobere cel gezet als volwassenen

NRC 18-07-2018 – door onze redacteur Ingmar Vriesema

Amsterdam. Er moeten 'kindvriendelijke' politiecellen komen voor kinderen die na hun arrestatie moeten worden opgesloten. Dat zeggen de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA), de Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten, de Kinderombudsman en kinderrechtenorganisatie Defence for Children. Vorig jaar verhoorde de politie ruim 19.000 minderjarige verdachten. Op vrijwel alle politiebureaus is er een soort cel waarin alle verdachten van twaalf jaar en ouder hun verhoor afwachten – minderjarige kruimeldieven evengoed als volwassenen verdacht van een ernstig delict. Een cel met metalen toilet en een betonnen bedbank met kunststof matras. "Alles hufterproof", aldus NVSA-voorzitter Jeroen Soeteman. De politie mag verdachten er maximaal negen uur vasthouden – ook 13-jarigen verdacht van het stelen van lipgloss.

Volgens Soeteman is het goed "als de politie nadenkt" over alternatieven. Advocaten noemen als voorbeeld de 'ophoudcellen' in rechtbanken, waar kinderen in jeugdzorgzaken de uitspraak afwachten. "In de ophoudruimte in de rechtbank van Middelburg is er een picknicktafel, een Fatboy-zitzak en er liggen Donald Ducks", zegt Cindy Koole, voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtadvocaten en zelf advocaat in Zeeland.

Koole, de Kinderombudsman en Defence for Children vinden dat de politie überhaupt kinderen alleen in uiterste gevallen moet opsluiten, zoals het VN-kinderrechtenverdrag voorschrijft. Volgens advocaten en kinderrechtkeners is er een groot contrast tussen de omgang met kinderen in het begin en in latere stadia van het strafproces, die wél kindgericht zijn. Zo kunnen de meeste jonge kruimeldieven een straf bij Halt tegemoet zien – een buitengerechtelijke maatregel die speciaal is ingevoerd om verder grensoverschrijdend gedrag van minderjarigen in de kiem te smoren. Bij jongeren die langer vastzitten is de Raad voor de Kinderbescherming betrokken.

"Voor de eerste uren en dagen na de aanhouding ontbreekt goed landelijk beleid voor de jeugd juist", zegt kinderrechtenjurist Maartje Berger van Defence for Children. Zo slaat de politie kinderen volgens strafrechtadvocaat Margrete van der Steeg "veel te makkelijk en vaak zonder reden" in de boeien – een praktijk die andere advocaten herkennen.

Van der Steeg vertelt over een 16-jarige jongen die werd verdacht van hasj kopen. "Hij was te strak geboeid, had de striemen in zijn pols staan. Ik dacht: pardon, wat was überhaupt de reden om hem te boeien?"

Twee nachten in de cel

Soms gaat de omgang met kinderen justitie zelf ook te ver. *NRC* heeft een geanonimiseerde mailwisseling van een maand geleden in handen tussen een officier van justitie en een advocaat van een jongen van net dertien, verdacht van betrokkenheid bij een fietsendiefstal. De jongen werd in verzekering gesteld en zat twee nachten vast – “tegen alle beleid in”, schrijft de advocaat. De officier: “Dit had niet zo mogen gebeuren, waarvoor mijn excuses”, en: “in ieder geval maakt dit ook weer voor ons duidelijk hoe kritisch we moeten blijven als het om minderjarigen gaat”.

Of de politie een kind in de boeien slaat, is “afhankelijk van de situatie en de inschatting van de agent”, zegt een woordvoerder. De politie noemt kindvriendelijke cellen een “goed idee”. Die zijn er ook op “verschillende plekken, onder meer in Alkmaar”, zegt de woordvoerder, die echter geen aantallen noemt. Een rondvraag dinsdagavond onder 43 jeugdrechtadvocaten leer dat vrijwel geen van hen recent, of ooit, een kindvriendelijke politiecel heeft gezien.

Vervolg van voorpagina

13-jarige steelt blikje fris

Als kinderen iets stelen, zitten ze soms een nacht in een politiecel. Een dubieuze praktijk, vinden advocaten en kinderrechtenorganisaties. Zorg in ieder geval voor een kindvriendelijke cel.

Amsterdam. Vorige maand op het politiebureau: een advocaat en zijn cliënt. Die laatste zat vast op verdenking van betrokkenheid bij een fietsendiefstal. Hij had net een nacht in de politiecel doorgebracht. Zijn leeftijd: 13 jaar en één maand. “Een huilend jongetje”, aldus de advocaat.

De jongen verklaarde niets te hebben gestolen, maar juist te hebben geprobeerd zijn vrienden terug te fluiten en de eigenaar van de fiets te helpen. Tot verbijstering van de advocaat hield de politie de jongen een tweede nacht vast op het bureau – “tegen

al het beleid in". De advocaat mailde de officier van justitie, die in het antwoord, in handen van *NRC*, van een vergissing spreekt. De officier: "Dit had niet zo mogen gebeuren, waarvoor mijn excuses."

Het vasthouden van kinderen op het politiebureau staat in de publieke belangstelling. De aandacht werd aangewakkerd door *Volkskrant*-journalist Toine Heijmans, die in een column verhaalde over de arrestatie van zijn zoon – ook 13 jaar. Die zat onlangs 6,5 uur in een politiecel, moest een papieren broek zonder koordjes aantrekken en kreeg bijstand van een advocaat gespecialiseerd in, onder meer, moord en doodslag. Het vergrijp van de jongen: diefstal van een pak koekjes. "Ik werd dus behandeld als echt een volwassen crimineel", zei de jongen later in het *Jeugdjournaal*, dat ook twee meisjes van dertien aan het woord liet die waren gearresteerd na het stelen van een lippenstift. Een van de meisjes over het contact met de politie: "Toen ik vragen ging stellen, zeiden ze dat het een domme vraag was en dat ik niet zo dom moest doen." Ze scholden haar uit, "zeiden de hele tijd 'jesus christus'", en dreigden met het vooruitzicht van een nacht in de cel.

Hoe kan het dat het justitieel systeem dit soort situaties mogelijk maakt? Wat zijn de regels en praktijken rond het vasthouden van kinderen om relatief kleine vergrijpen?

Het VN-kinderrechtenverdrag zegt dat de "aanhouding" en "inhechtenisneming" van kinderen alleen is toegestaan als "uiterste maatregel", "voor de kortst mogelijke passende duur". Nederland is een van de ondertekenaars van dat verdrag.

Kinderen koen vast te zitten om het stelen van klein grut, zeggen advocaten. Een blikje fris. Een doos paaseitjes. Een croissant. Lippenstift. Zodra het winkelpersoneel hen heeft gesnap en heet overgedragen aan de politie treedt een systeem in werking dat voor iedereen van twaalf jaar en ouder gelijk is: bij een 'redelijk vermoeden van schuld' mag de politie de verdachten van een misdrijf negen uur 'ophouden voor verhoor' op het bureau.

Superkaal en hufferproof

Verdachten – jonge kruimeldieven net zo goed als roofovervallers – brengen de tijd door in een politiecel: een kleine ruimte met een metalen toilet en een kunststofmatrasje op een bed van beton. "Superkaal" zegt de ene advocaat. "Alles hufferproof", zegt de ander.

De negen uur dat iemand mag worden vastgehouden, gebruikt de politie onder meer voor onderzoek naar het delict en het verhoren van de verdachten. Jonge verdachten worden standaard bijgestaan door een advocaat. Die moet eerst worden opgeroepen: de politie moet daarvoor tal van persoons- en delict gegevens invullen op een formulier, dat opsturen naar een piketcentrale van de Raad voor Rechtsbijstand, en die mailt de advocaat die dienst heeft. Soms kunnen de dienstdoende advocaten niet meteen naar het politiebureau komen. "Ik probeer altijd snel te zijn", zegt Margrete van der Steeg, strafrechtadvocaat in Deventer. "Maar soms zit ik in een gesprek of in een zitting, en duurt het noodgedwongen even". Zo rijgen de uren in de politiecel zich voor de jonge verdachten aaneen.

Binnen negen uur weten ze doorgaans waar ze aan toe zijn. Strafrechtadvocaat Ralph Takens: "Meestal mogen ze naar huis en kunnen ze rekenen op een leer- of werkstraf

bij Halt.” Halt is een buitengerechtelijk en dus strafbladloze maatregel voor minderjarigen, om grensoverschrijdend gedrag vroeg te stoppen.

Met een beetje pech duurt het ophouden voor verhoor veel langer dan negen uur. De uren van middernacht tot negen uur 's ochtends tellen namelijk niet mee: dan heeft de politie nachtrust.

Stel, de politie stopt een tijdens koopavond betrapte T-shirt-dief om tien uur 's avonds in de cel, dan zijn bij het aanbreeken van de nachtrust pas twee van de negen wettelijke uren verstreken. De volgende ochtend, na elf uur in de politiecel, mag de politie de verdachte dus nog zeven uur vasthouden. Achttien uur vastzitten is dus mogelijk. Bovendien loopt de piketdienst van advocaten tot acht uur 's avonds. Geregeld weten agenten en advocaten elkaar na dat tijdstip te bereiken, maar lang niet altijd. “Dan kom ik er de volgend ochtend achter dat een verdachte al een nacht heeft vastgezeten”, zegt advocaat Cindy Koole, voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Jeugdrechtsadvocaten.

Een ‘verhard systeem’

De huilende fietsdief van dertien bleef zelfs ná de fase van ‘ophouden voor verhoor’ vastzitten. Dat kan: de politie mag verdachten nog eens maximaal drie dagen ‘in verzekering stellen’ als dat in het belang is van het onderzoek.

Kruimeldiefstallen vergen echter zelfde uitgebreid onderzoek. Maar in dit geval wilde justitie uitsluiten dat hij zou praten met verdachten die nog niet waren aangehouden. Dat besluit maakte de advocaat van de jongen woedend, blijkt uit de mailwisseling: “Dus omdat politie hen niet kan vinden, moet cliënt met zijn 13 jaar daarvoor boeten?” Waarna de officier van justitie door het stof ging.

Kinderen komen op het politiebureau terecht in een “verhard systeem”, zegt Takens. “Kinderen kunnen agenten tegenover zich hebben die een dag eerder een junk totaal uit zijn plaat hebben zien gaan. Ze zijn op hun hoede: je weet het nooit, ook niet met deze dertienjarige. Dat kan leiden tot een bitse bejegening.”

Zeker, vinden advocaten en kinderrechtenorganisaties: kinderen moeten snappen dat stelen niet mag. “Maar is dit de manier om het te leren?”, zegt voorzitter Koole van de Nederlandse Vereniging van Strafrechtsadvocaten. “Voorkomen dat ze criminelen worden doe je door hen een goed gesprek te laten voeren met de politie, met de ouders. Je wilt hen niet zo schaden dat het ze allemaal niets meer kan schelen.”

Vergeet niet, zegt Kinderombudsman Margrite Kalverboer, “het zoeken of het overschrijden van grenzen hoort bij een gezonde ontwikkeling van kinderen”. Advocaat Van der Steeg: “Het zijn kinderen die impulsief iets doen en de gevolgen nog niet kunnen overzien.”

Maartje Berger van Defence for Children: “Je hoeft kinderen niet urenlang vast te houden op het bureau om hen te laten wachten op een advocaat. Dat wachten kunnen ze prima thuis doen. Om de volgende dag op afspraak de advocaat te ontmoeten. Komt het kind niet, dan moeten de ouders worden aangesproken op hun rol – al dan niet met jeugdzorg erbij.”

Koole: “Bij elk aangehouden kind moeten bij de politie de alarmbellen afgaan. Dat ze te maken hebben met een zeer kwetsbare verdachte. Bij een tiener die op het bureau

al huilt van spijt om het jatten van een T-shirt moet de politie zich afvragen: is vasthouden wel nodig?"

Houdt de politie het kind toch vast op het bureau, dan graag in een kindvriendelijke cel, zeggen advocaten en kinderrechtenorganisaties. Met meer kleur aan de muur en, een zitzak, wat Donald Ducks. Takens: "Dat helpt de politie om te onthouden dat daar een kind zit."

De politie laat weten dat er bij een licht vergrijp van een *first offender* "een reprimande" zonder verblijf in de cel een "prima oplossing" kan zijn, en dat daar ook "vaak" voor wordt gekozen. Cijfers noemt de politie niet. Het "beeld van een verhard systeem" herkent de politie niet. "Politiemensen zijn getraind om met alle leeftijden om te kunnen gaan; of dat nu iemand van 85 is of dertien. En dat gaat in de meeste gevallen goed, ook bij kinderen."